

2BLACKDOT..

“Esasen konu hep 2 nokta arasındadır”

Haftalık Politik ve Jeopolitik Gelişmeler

10 Ağustos 2026 – Sayı 121

Bu hizmet size **2blackdot** ve **Tema Grup** tarafından ücretsiz verilmektedir. **Bu yazılanlar yatırım tavsiyesi değildir.**

Hazırlayan: Hakan Çalışkantürk

2twoblackdots@gmail.com

<https://www.2blackdots.com>

*** **Yasal Uyarı:***** Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; a racı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım ve kalkınma bankaları ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde ve yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel olarak sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu yorum ve tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihinize uygun olmayabilir. Bu nedenle sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Gerek bu yayındaki gerekse bu yayında kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucundaki yatırımcıların ve/veya ilgili kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kar yoksunluğundan, manevi zararlardan ve her ne şekilde olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan dolayı **2blackdot** ve **Hakan Çalışkantürk** sorumlu tutulamaz.

MEKKE ORTAK SAVUNMA ANLAŞMASI: JEOPOLİTİK GÜÇ DENGESİNDE YENİ DÖNEM

STRATEJİK ARKA PLAN: NEDEN ŞİMDİ?

2026 İran Savaşı ve Güvenlik Krizi:

İran'ın Körfez'e saldırısı, ABD korumasında güven erozyonu.

ABD'nin Bölgesel Küçülme Stratejisi:

Washington'un Asya-Pasifik'e kayması, Orta Doğu'dan kaçış.

İbrahim Anlaşmaları'na Dengeleyici Blok:

Üç büyük gücü birleştiren bağımsız stratejik omurga.

İTTİFAKIN TEMEL YAPISI VE "GÜÇ ÜÇGENİ"

KÜRESEL VE BÖLGESEL ETKİLER

NATO ile İlişki: Alternatif Değil, Tamamlayıcı

Türkiye, her iki paktın kesişim noktası.

İsrail Üzerindeki Caydırıcılık Etkisi:

Nükleer, NATO tecrübesi, Körfez finansı. Agresifliği sınırlar.

Orta Koridor ve Lojistik Güvenlik:

Doğu-Batı ticaret güzergahına güneyden yeni güvenlik kuşağı.

HUKUKİ SÜREÇ VE GELECEK

BM Şartı Madde 51 Temeli

Uluslararası hukuka uygun meşru müdafaa odaklı iş birliği.

Türkiye İçin Onay Mekanizması

TBMM "Uygun Bulma Kanunu" ve operasyon "tezkeresi" şart.

R4 Genişleme Potansiyeli

Mısır'ın katılımıyla R4 (Riyad-Ankara-Islamabad-Kahire) ile Süveyş ve Doğu Akdeniz kapsamı

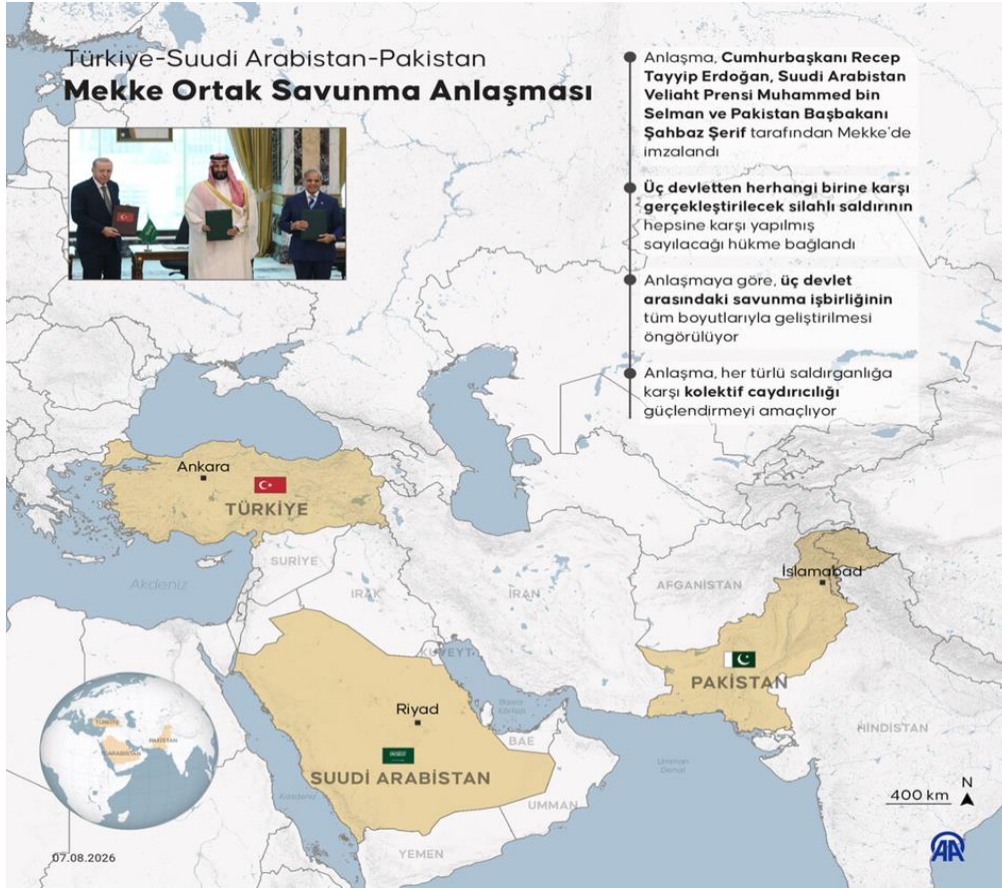
Jeopolitik ve Küresel Gelişmeler:

MEKKE ORTAK SAVUNMA ANLAŞMASI'NIN STRATEJİK ÖNEMİ

“Üçlü Paktın Uluslararası Hukuk Normları, Kurumsal Üyelikler Bağlamındaki Durumu”

7 Ağustos 2026 tarihinde Mekke'de Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Suudi Arabistan Veliht Prensi ve Başbakanı Muhammed bin Selman ve Pakistan Başbakanı Şahbaz Şerif tarafından imzalanan **Mekke Ortak Savunma Anlaşması**, bölgesel ve küresel güç dengelerini etkileme potansiyeline sahip, bölgesel güvenliğe ciddi katkıları olacak tarihi bir adımdır.

Eylül 2025'te Suudi Arabistan ile Pakistan arasında imzalanan ikili anlaşmanın Türkiye'yi de kapsayacak şekilde genişletilmesiyle oluşturulan bu pakt, en kritik maddesi olan **"üç devletten herhangi birine yönelik bir silahlı saldırının, hepsine yönelik bir saldırı olarak kabul edilmesi"** (kolektif savunma) ilkesine dayanmaktadır.

1. Bölgesel ve Küresel Güvenlik Bağlamı ve Arka Plan

Mekke Anlaşması, Orta Doğu ve Asya coğrafyasında jeopolitik fay hatlarının kırıldığı bölgesel güvenlik bakımından kritik bir dönemde imzalanmıştır. Anlaşmanın arka planını şekillendiren temel faktörler şunlardır:

- **Çok Boyutlu Savaş Dinamikleri:** ABD ve İsrail etkisiyle Şubat 2026'da başlayan İran Savaşı ve Suudi Arabistan ile Yemen'deki Husi milisleri arasında yeniden alevlenen çatışmalar, bölgesel güvenlik ortamını akut bir krize sokmuştur.
- **Güvenlik Garantörlüğü Krizi:** Eylül 2025'te İsrail'in Katar'ın başkenti Doha'ya düzenlediği kanlı hava saldırısı, Körfez ülkelerinde ABD'nin müttefiklerini koruma ve İsrail'i dizginleme kapasitesine dair ciddi bir güven erozyonuna (güvenlik şemsiyesi belirsizliğine) yol açmıştır.
 - a. İran'ın Körfez'deki ABD Üslerini ve Altyapıyı Doğrudan Vurması (2026 İran Savaşı)** Şubat 2026'da başlayan topyekûn İran Savaşı sırasında, İran Devrim Muhafızları (IRGC) ABD'nin askeri varlığına ev sahipliği yapan Bahreyn, Kuveyt, Katar, BAE ve Suudi Arabistan dahil 9 ülkedeki en az 27 ABD askeri üssünü balistik füze ve dronlarla doğrudan hedef almıştır. Körfez monarşileri, topraklarında ABD askerlerini barındırmanın kendilerini korumak bir yana, İran füzelerine karşı doğrudan hedef haline getirdiğini acı bir şekilde tecrübe etmiştir. Kuveyt ve Bahreyn'deki sivil havalimanları, su arıtma ve enerji tesisleri isabet almıştır.
 - b. Hürmüz Boğazı ve Katar Gaz Tesislerinin Kapatılması / Vurulması (2026):** İran'ın Hürmüz Boğazı'nı de facto olarak kapatması ve Katar'ın dünyaca ünlü Ras Laffan endüstriyel gaz merkezini doğrudan vurarak küresel LNG ve petrol ihracatını felç etmesi. On yıllardır "Küresel enerji yollarının ve sevkiyatının mutlak garantörü" olduğunu iddia eden ABD deniz ve hava gücü (CENTCOM), Körfez ülkelerinin can damarı olan ekonomik altyapıyı ve deniz hatlarını korumada yetersiz kalmıştır.
 - c. Savunma Stoklarının Tükenmesi ve THAAD/Patriot Krizi (2026):** ABD'nin Körfez'e yerleştirdiği hava savunma sistemlerinin, aralıksız gelen İran füzelerini önlemek için milyarlarca dolarlık mühimmat tüketmesi ve ABD stratejik stoklarının (Patriot ve THAAD önleyicileri) ciddi şekilde erimesi. Stratejik düşünce kuruluşlarının hazırladığı raporlar, Orta Doğu'daki mühimmat tüketiminin ABD'nin Asya-Pasifik'te Çin'e karşı hazırlık seviyesini tehlikeye attığını ortaya koymuştur. Bu durum müttefiklerde, "ABD yarın bir gün Tayvan krizi çıkarsa bizi tamamen kaderimize terk edecek" endişesini doğurmuştur.
 - d. Washington'ın "Sonsuz Savaşları Bitirme" ve Bölgesel Küçülme Stratejisi (Aralık 2025):** Trump yönetiminin Aralık 2025'te yayınladığı ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesinde; Orta Doğu'nun stratejik olarak açıkça geriye itilmesi ve Amerika'nın artık bölgedeki "sonsuz savaşlardan" (forever wars) kesin olarak kaçınacağını ilan edilmesi. Metinde İsrail'in güvenliğine atıf yapılırken, Arap müttefiklerin güvenlik garantilerine dair muğlak ifadeler kullanılması, Körfez başkentlerinde "yalnız bırakıldıkları" hissini resmileştirmiştir.
 - e. İsrail'in tek taraflı operasyonları (Ağustos - Eylül 2025):** ABD'nin, İsrail'in bölgesel bir yangın çıkarma potansiyeli taşıyan tek taraflı operasyonlarını durduracak diplomatik ve askeri kaldıraçlara sahip olmadığını (veya bunu kullanmak istemediğini) göstermiştir. ABD, müttefiklerini İsrail'in yarattığı bölgesel domino etkisinden koruyamamıştır.
- **Bölgesel Sahiplenme (Regional Ownership) İradesi:** Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın "Dışarıdan gelen hegemonlar sorunları çözmiyor, daha da akut hale getiriyor" ifadesinde de belirttiği gibi, bölge ülkeleri artık kendi güvenliklerini dış güçlere ihale etmek yerine "bölgesel sahiplenme" modeliyle kendileri sağlama kararı almıştır.

2. ABD'nin Bölgesel Stratejileri ve Rolü

Mekke Anlaşması, ABD'nin bölgedeki geleneksel **"mutlak güvenlik garantörü"** rolünün dönüşümünün güncel etkilerini de yansıtmaktadır.

- **Washington'ın Rolü ve Stratejik Kayma:** Anlaşmanın doğrudan arkasında ABD bulunmamaktadır; aksine Washington'dan "NATO 5. Madde benzeri" bir savunma garantisi alabilmelerinin önünde pek çok olumsuz unsur bulunduğu bulunduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır.
- **Yerel Aktörlere Devir ve Entegrasyon:** ABD, küresel kaynaklarını Asya-Pasifik'e kaydırırken Orta Doğu'daki askeri yükünü azaltmak istemektedir. Bu anlamda Mekke İttifakı, ABD'nin doğrudan "güvenlik sağlayıcı" konumundan, yerel ortakları bir araya getiren bir **"güvenlik entegratörü"** rolüne geçiş stratejisiyle (yük paylaşımı) kısmen uyumludur. Ancak pakt, öncelikle Riyad'ın tek merkezli ABD bağımlılığından çok katmanlı ve özerk bir güvenlik mimarisine geçişini de doğrulamaktadır.

3. İbrahim Anlaşmaları Bakımından Önemi

Mekke Anlaşması, ABD ve İsrail tarafından kurgulanan ve Arap ülkelerini İsrail ile normalleştirerek İran'a karşı bir eksen kurmayı amaçlayan İbrahim Anlaşmaları (Abraham Accords) modeline dengeleyici bir blok oluşturmaktadır.

- İbrahim Anlaşmaları, bölge güvenliğini İsrail merkezli ve Arap-İsrail normalleşmesi üzerinden tasarlarken; Mekke Anlaşması bölgenin üç büyük bölge gücünü (Türkiye, Suudi Arabistan, Pakistan) tamamen **bağımsız bir askeri-stratejik omurgada birleştirmektedir**.
- Riyad, İsrail ile normalleşme baskılarına karşı elini güçlendirmiş, İsrail'in tek taraflı bölgesel yayılmacılığına ve askeri agresifliğine karşı güçlü bir askeri blok bariyeri çekmiştir.

4. Savunma İş birliği ve Stratejik Tamamlayıcılık (Riyad - İslamabad - Ankara)

Bu pakt, sıradan bir siyasi dayanışma metni olmanın ötesinde, üç ülkenin birbirini ikame etmeyen, aksine **tamamlayan** muazzam stratejik güç unsurlarını bir araya getirmektedir:

Ülke	Masaya Getirdiği Stratejik Kapasite ve Güç Unsurları
Türkiye	NATO'nun en büyük ikinci ordusu, gelişmiş ve rüşünü ispatlamış savunma sanayii ekosistemi, derin harp doktrini ve operasyonel tecrübe.
Suudi Arabistan	Devasa finansal kapasite, küresel enerji kaynakları üzerindeki kontrol ve İslam dünyasının kalbi olan kutsal toprakların ev sahipliği (jeo-ekonomik ağırlık).
Pakistan	İslam dünyasının tek nükleer silah gücü, 250 milyonu aşan nüfusu ve Güney Asya'da savaş alanlarında çelikleşmiş büyük, konvansiyonel askeri gücü.

Bu üçgen; savunma sanayiinde ortak üretim, teknoloji transferi (özellikle Türk İHA/SİHA ve mühimmat sistemleri) ve askeri birlikte çalışabilirlik (interoperability) açısından milyarlarca dolarlık bir ekosistem de yaratacak kapasiteye sahiptir.

<https://www.yenicagri.com/mekke-anlasmasi-2026-turkiye-suudi-arabistan-pakistan-uclu-savunma-pakti/amp>

5. Rusya ve Çin'in Yaklaşımı

Moskova ve Pekin, anlaşmayı ihtiyatlı bir diplomatik takiple izlemektedir.

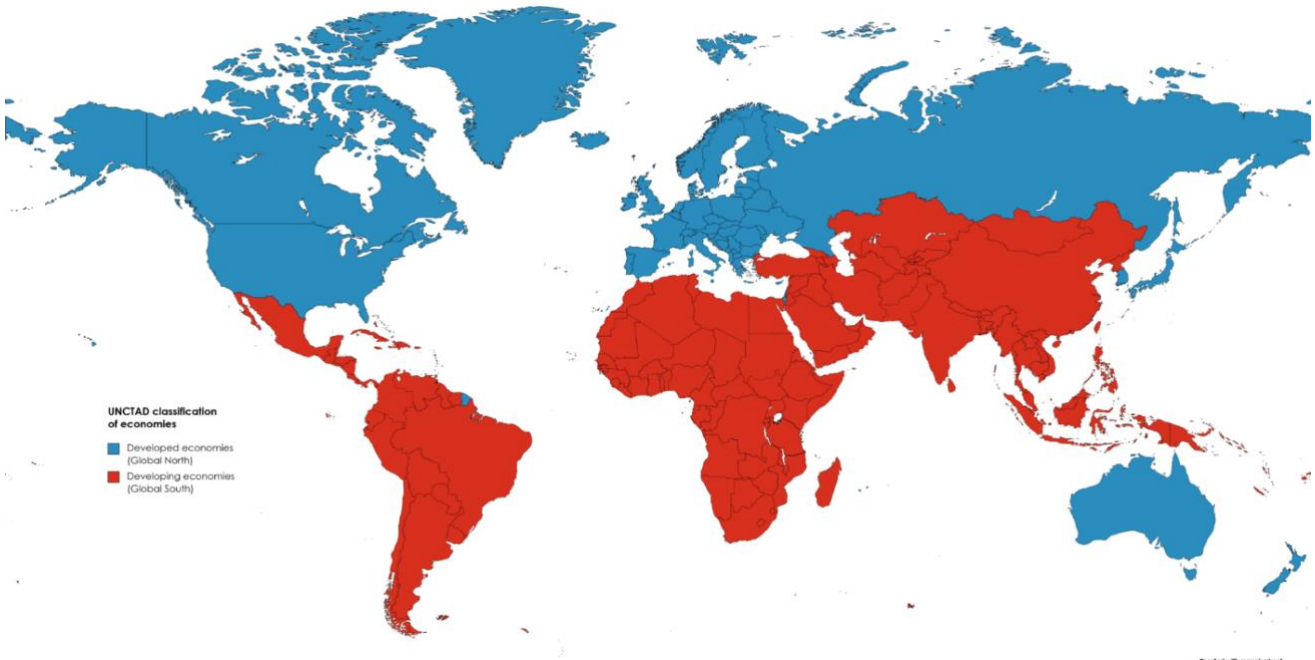
- **Çin'in Perspektifi:** Çin, Orta Doğu'da enerji güvenliği ve Kuşak ve Yol Girişimi'nin istikrarı için çatışmasızlık istemektedir. Suudi Arabistan ve Pakistan ile çok yakın ilişkileri olan Pekin, bu paktın bölgede ABD hegemonyasını geriletmesini olumlu bulmaktadır.
- **Rusya'nın Perspektifi:** Rusya, ABD merkezli tek kutuplu güvenlik şemsiyesinin dağılmasını ve bölge ülkelerinin stratejik özerklik kazanmasını desteklemektedir. Ancak çok yakın ilişkiler geliştirdiği İran'ın savaş ortamında tamamen izole edilmesine veya Sünni-Şii kutuplaşmasının derinleşmesine neden olabilecek hamlelere Türkiye gibi mesafeli olduğu bilinmektedir.

6. Küresel Güney, BRICS ve Şangay İş birliği Örgütü (ŞİÖ) Etkisi

Mekke Anlaşması, **Küresel Güney'in Batı merkezli kurumlara olan bağımlılığını azaltma yönündeki** genel eğiliminin askeri ve savunma alanındaki bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

- Suudi Arabistan'ın ŞİÖ diyalog ortaklığı ve BRICS süreçleriyle olan bağları, Pakistan'ın ŞİÖ tam üyeliği göz önüne alındığında, bu pakt Batı dışı bloklarla doğrudan çelişmez.
- Ancak pakt, Küresel Güney içinde kendi göbeğini kendi kesen, ne Batı'ya (NATO) ne de tamamen Doğu eksenine (ŞİÖ/BRICS) yaslanan, **üçüncü bir bağımsız bölgesel güvenlik odağının** doğabileceğini göstermiştir.

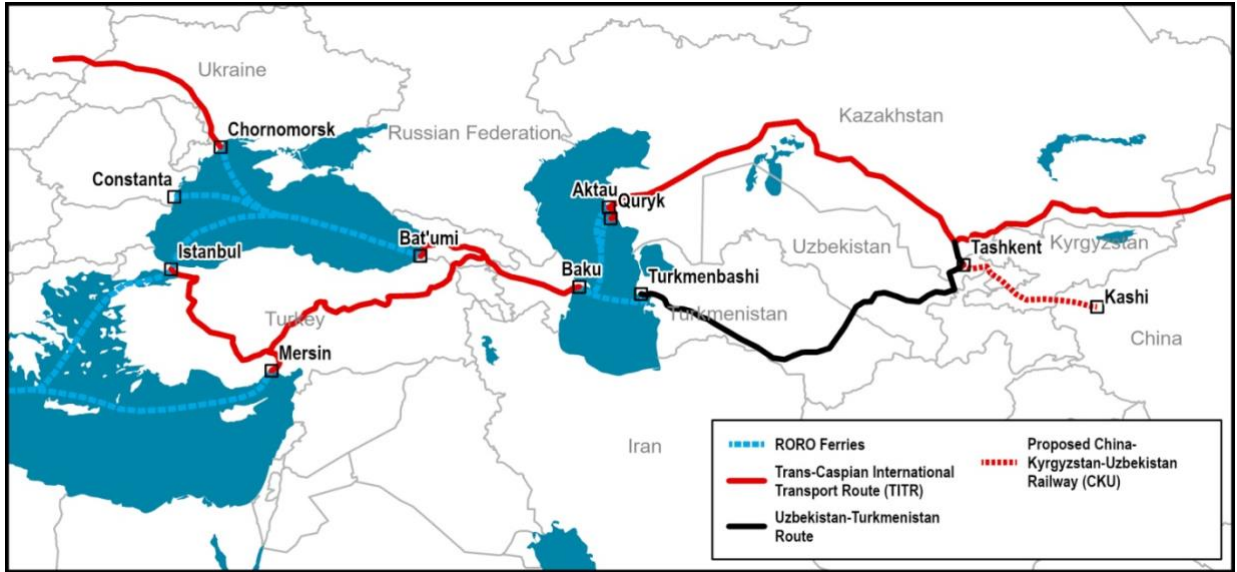

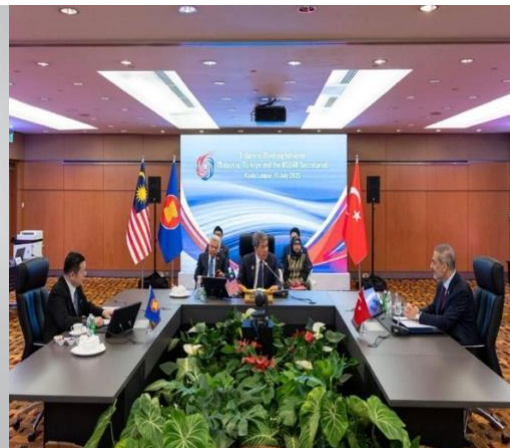
<https://www.lex18.com/world-news/a-look-at-the-world-leaders-attending-chinas-sco-summit-and-military-parade>

7. Türkiye'nin Orta Koridor Stratejisi ve ASEAN Bağlamı

- **Orta Koridor (Middle Corridor):** Türkiye'nin Orta Asya ve Hazar üzerinden imal ettiği Doğu-Batı ticaret güzergahı, bu savunma paktı sayesinde güney kanadından (Körfez ve Hint Okyanusu) yeni bir güvenlik kuşağına kavuşmaktadır. Savunma ortaklığı, ticari hatların ve limanların korunmasını tahkim ederek Türkiye'yi küresel lojistik ağların vazgeçilmez güvenli limanı haline getirecektir. Türkiye stratejik havzalarından birinde daha etkin hale gelmektedir.
- **ASEAN İlişkileri:** Pakistan üzerinden Güney Asya'ya, Suudi finansı üzerinden Güneydoğu Asya pazarlarına bağlanan Türkiye, ASEAN bölgesindeki sektörel diyalog ve gözlemci ortaklık süreçlerinde askeri ve stratejik bir ağırlık merkezi olarak elini güçlendirecektir.

<https://avim.org.tr/en/Yorum/THE-DEVELOPING-TRANSIT-ROUTES-IN-THE-MIDDLE-CORRIDOR>

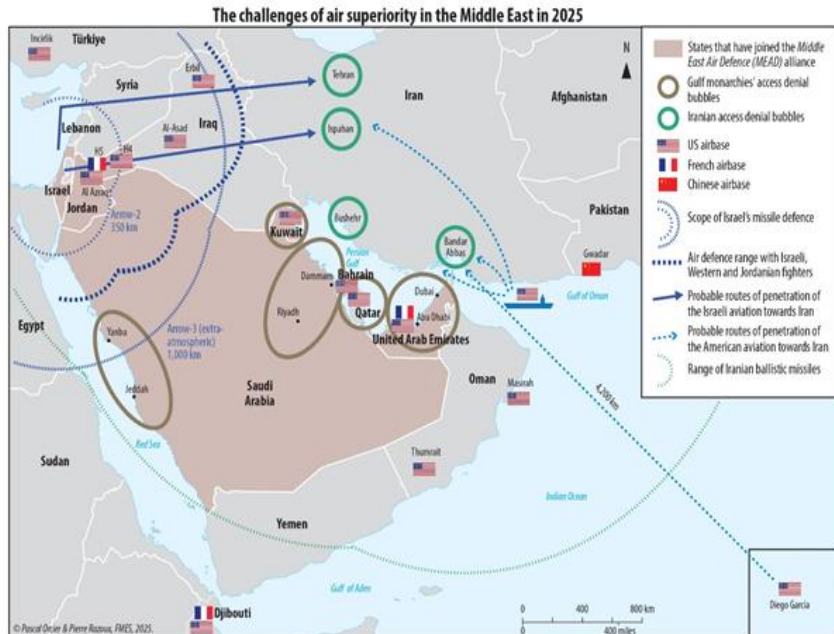
8. Türk Dünyası ve İslam Dünyası Bakımından Önemi

- **İslam Dünyası ("İslam NATO'su" Tartışması):** Anlaşma, basında ve kamuoyunda sıklıkla bir "İslam NATO'su" veya "Sünni Bloku" olarak adlandırılrsa da, **bunun mezhepsel bir blok olmadığı ortadadır.** Mekke'de (İslam'ın en kutsal merkezinde) imzalanması sembolik olarak İslam dünyasındaki liderlik ve dayanışma arzusunu perçinlemektedir.
- **Türk Dünyası:** Türkiye'nin bu denli devasa bir jeopolitik paktın kurucusu olması, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) üyesi olan Orta Asya cumhuriyetlerine de dolaylı bir güvenlik güvencesi hissi vermekte, **Türkiye'nin liderlik profilini küresel ölçeğe taşımaktadır.**

9. İsrail'in Caydırılması

- **Maliyet Artırıcı Caydırıcılık:** Anlaşmanın temel hedeflerinden birinin **İsrail'in bölgesel yayılcılığına ve agresifliğine karşı kolektif bir caydırıcılık** inşa etmek olduğu yönünde şüphe yoktur. Bölgede pervasızca hava saldırıları düzenleyen İsrail yönetimi, artık karşısında nükleer gücü, NATO tecrübesini ve Körfez finansını birleştiren bir "istikrar koruyucu vasfıyla" üçlü (şimdilik) bir cephe" bulacaktır. **Bu doğrudan savaş anlamına gelmemektedir.**
- İsrail basınında yapılan analizlerde, bu anlaşma sonrasında Türkiye'nin bölgede çok daha kritik ve oyun kurucu bir aktör haline geleceği, İsrail'in stratejik hareket alanının ciddi şekilde daralacağı yorumları öne çıkmaktadır.

<https://fmes-france.org/en/the-challenges-of-air-superiority-over-the-middle-east/>

10. Yemen ve İran Riski

Anlaşmanın en sıcak test alanı devam eden bölgesel çatışmalardır:

- **İran Dengesi:** Anlaşma doğrudan İran'ı hedef alan saldırgan bir pakt olarak tasarlanmamıştır; nitekim taraflar paktın "savunma odaklı" olduğunu belirtmiştir. Amaç İran'la savaşa girmek değil, **kolektif caydırıcılık yoluyla her türlü tırmanmayı yönetmektir.**
- **Yemen ve Husi Tehdidi:** Husilerin Suudi Arabistan topraklarına yönelik yeniden başlayan saldırıları ve enerji altyapısını tehdit etmektedir. **Taraflar bölgesel barışı, küresel ekonomiyi ve dolayısıyla tarafların güvenlik tehditlerinden, ekonomik gelişmelerden doğrudan ve dolaylı olarak etkilenme riskini sınırlamayı ve azaltmayı hedeflemektedir.**

11. Pakistan - Çin İlişkileri Bakımından Önemi

- Pakistan'ın bu anlaşmaya katılması, en büyük müttefiki ve hamisi olan Çin ile ilişkilerini zedelemeyiz. Aksine, Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru (CPEC) üzerinden Umman Denizi'ne ve Körfez'e açılan hatların güvenliği için bu pakt Çin'in de dolaylı olarak işine gelmektedir.
- Pakistan, Çin teknolojisiyle harmanladığı askeri envanterini ve caydırıcılığını Körfez'e ihraç ederek, Pekin için de Orta Doğu güvenlik mimarisinde dengeli bir istikrar unsuru vazifesi görebileceği değerlendirilmektedir.

12. Küresel Enerji Yolları, Kızıldeniz ve Hint Okyanusu Deniz Güvenliği

- **Deniz Güvenliği Koalisyonu:** Suudi Arabistan'ın ilan ettiği bölgesel deniz güvenliği koalisyonuna hem Türkiye hem de Pakistan halihazırda tam destek vermektedir.
- **Boğazlar ve Enerji Koridorları:** Kızıldeniz, Babülmendep Boğazı ve Hint Okyanusu'ndaki deniz ticaret hatlarının güvenliği, küresel enerji sevkiyatı (petrol ve doğalgaz) için hayattır. Üç ülkenin ortak deniz devriyeleri ve entegre erken uyarı sistemleri kurması, küresel tedarik zincirlerinin tıkanmasını engelleyecek **en büyük askeri güvence olması beklenmektedir.**

13. NATO'nun Güney Kanadı, Yükümlülükler ve Etkileşimler

Türkiye'nin bir NATO üyesi olarak bu paktı imzalaması uluslararası hukuk ve ittifak yükümlülükleri açısından hassas bir denge gerektirir:

- **Alternatif Değil, Tamamlayıcı:** Türk diplomatik kaynakları, bu anlaşmanın **NATO üyeliğinin bir alternatifi olmadığını** kesin bir dille ifade etmiştir. Anlaşma, mevcut çok taraflı yükümlülükleri (NATO Washington Antlaşması dahil) saklı tutmaktadır.
- **NATO'nun 5. Maddesi İşler mi?** Eğer taraflar saldırıya uğrarsa, Mekke Anlaşması gereği taraflar askeri yardıma koşacak ancak bu durum otomatik olarak NATO'nun 5. maddesini etkilemez.
- **Güney Kanadı Etkileşimi:** NATO açısından, Türkiye'nin Orta Doğu'da istikrar sağlayıcı bir güvenlik mimarisi kurması, ittifakın güney kanadından gelebilecek istikrarsızlık risklerine karşı **ortak bir anlayış ve uyumlaştırma sağlayacağı için** antlaşma stratejik açıdan önemlidir.

14. Üçlü paktın uluslararası hukuk normları, geçmiş uygulamalar ve kurumsal üyelikler bağlamındaki durumu:

Mekke Anlaşması kolektif savunma yükümlülüğünün kaynağıdır; fakat kuvvet kullanmanın hukuka uygunluğunun kaynağı BM Şartı m.51 ve buna ilişkin teamül hukukudur.

a. BM Şartı'nın 51. Maddesi ve Meşru Müdafaa

- **Hukuki Dayanak:** Anlaşma metninde de teyit edildiği üzere, pakt doğrudan **BM Şartı'nın 51. maddesinde** düzenlenen "doğal meşru müdafaa hakkı" çerçevesine oturmaktadır.
- **Kolektif Meşru Müdafaa:** 51. madde devletlere yalnızca bireysel değil, aynı zamanda "kolektif meşru müdafaa" hakkı da tanır. Bir devlet saldırıya uğradığında, diğer devletlerin ona yardıma gelmesi uluslararası hukuka uygundur.
- **Güvenlik Konseyi Şartı:** Bu hakkın kullanımı, BM Güvenlik Konseyi (BMGK) uluslararası barış ve güvenliği sağlayacak önlemleri alana kadar geçerlidir. Anlaşma, BMGK'nın otoritesini ikame etmez; aksine onun sistemini tamamlayıcı bir bölgesel caydırıcılık unsuru olarak işlev görür.

b. NATO Üyeliği ve Kuzey Atlantik Antlaşması'nın 5. Maddesi

- **Hukuki Çelişki Yoktur:** Türkiye'nin bir **NATO** üyesi olarak bu paktı imzalaması, Kuzey Atlantik Antlaşması ile hukukten çelişmez. Washington Antlaşması'nın 8. maddesi, üyelerin diğer devletlerle bu antlaşmaya ters düşen uluslararası taahhütlere girmemesini şart koşar. **Mekke Anlaşması tamamen savunma odaklı olduğundan ve saldırgan bir blok niteliği taşımadığından bu kuralı ihlal etmez.**
- **Yükümlülüklerin Sınırı:** Mekke İttifakı, NATO'yu bağlamaz. Suudi Arabistan veya Pakistan'a yapılacak bir saldırıda Türkiye kolektif savunma kapsamında harekete geçebilir ancak bu durum **NATO'nun 5. maddesini tetiklemez.** Çünkü 5. madde yalnızca bir NATO üyesinin topraklarına yapılan saldırıları kapsar.

- Diğer bir deyişle; Taraflardan birine yapılan saldırı, sırf Türkiye taraflarla müttefik olduğu için NATO m.5 kapsamında NATO'ya yapılmış bir saldırıya dönüşmez. Çünkü NATO m.5 ve özellikle m.6'nın kişi ve coğrafya bakımından kendi kapsamı vardır. Pakistan ve Suudi Arabistan NATO üyesi değildir. **Bu nedenle: Mekke Anlaşması NATO'nun kolektif savunma alanını Pakistan'a veya Suudi Arabistan'a genişletmez. Bu önemli bir hukuki ayırımdır.**

c. Örf ve Adet Hukuku ve Uluslararası Adalet Divanı (UAD) Kriterleri

- **Saldırı Eşiği:** Uluslararası teamül (örf-adet) hukukunda ve UAD'nin emsal niteliğindeki *Nikaragua Davası* (1986) kararında, kolektif meşru müdafanın tetiklenmesi için "silahlı saldırı" (armed attack) eşiğinin aşılmış olması şarttır¹. Sınır sürtüşmeleri veya düşük yoğunluklu asimetrik tehditler (terör örgütlerinin münferit eylemleri vb.) doğrudan bu kapsamda değerlendirilmeyebilir.
- **Ancak; BM Genel Kurulunun 3314 sayılı Saldırının Tanımı Kararı, bir devlet adına silahlı grupların, düzensiz birliklerin veya paralı askerlerin başka bir devlete karşı yeterli ağırlıktaki silahlı eylemlere gönderilmesini saldırı fiilleri arasında saymaktadır. Bu, Mekke Anlaşmasının gelecekte devlet destekli vekil güçler bakımından önem kazanabileceğini göstermesi bakımından dikkate değerdir.**
- **Mekke Anlaşması bakımından özellikle: terör örgütlerinin füze/İHA saldırıları, devlet destekli milisler, vekil güçler, çok ağır siber saldırılar gelecekte "armed attack" kavramının nasıl yorumlanacağını çok önemli hâle getirecektir.**
- **Vekil savaşlar açısından Mekke Anlaşmasının potansiyel önemi:** Anlaşmanın uluslararası hukuk bakımından en dikkat çekici taraflarından biri BM Genel Kurulu'nun 3314 sayılı kararının m.3(g) hükmü, bir devlet tarafından veya onun adına gönderilen silahlı grupların başka bir devlete karşı yeterince ağır silahlı eylemler gerçekleştirmesini saldırı kapsamında değerlendirebilmektedir. UAD de bu bölümün teamül hukukunu yansıttığını kabul etmiştir.
- **Vekil savaşlar senaryosunda test edilmesi gereken başlıklar:**
 - Eylemin ölçek ve etkileri "silahlı saldırı" eşiğini aşıyor mu?
 - Eylem Devlet X'e uluslararası hukuk bakımından isnat edilebiliyor mu veya devlet dışı aktöre karşı m.51'in uygulanması için yeterli bir temel var mı?
 - Tarafların müdahalesi gerekli ve orantılı mı? (UAD içtihadında necessity – gereklilik ve proportionality – orantılılık, meşru müdafanın teamül hukukundaki temel koşullarıdır. UAD bunu Nicaragua'dan sonra Oil Platforms ve diğer kararlarında da uygulamıştır.²)
- **Devlet sorumluluğundaki attribution/isnat meselesi ile kolektif savunma arasındaki önemli fark; antlaşmasal bir kolektif savunma kurgusudur.** Örneğin taraflardan birine yapılan füze saldırısını uluslararası sorumluluk hukuku bakımından "Taraflardan birinin topraklarına yapılmış saldırı" hâline getirmez. "Füze Riyad'a düştü ama antlaşmaya göre Ankara'ya düşmüş sayılır." şeklinde bir **maddi isnat** oluşturamaz. Anlaşmanın yaptığı şey: Suudi Arabistan'ın uğradığı silahlı saldırı nedeniyle Türkiye'ye **kolektif meşru müdafaa ilişkisinde yardım etme zemini** sağlamaktır.
- **Yardım Talebi Şartı:** UAD içtihatlarına göre, kolektif savunmanın uygulanabilmesi için saldırıya uğrayan devletin resmi olarak "**saldırıya uğradığını beyan etmesi**" ve diğer ortaklardan açıkça "**yardım talep etmesi**" gerekir. Mekke Anlaşması'nın uygulanması da bu hukuki teamüle tabi olacaktır.
- **Mekke Anlaşması kolektif savunma yükümlülüğü yaratmaktadır; ancak bu yükümlülüğün askeri yardım bakımından otomatikliği ve kapsamı tam metinle belirlenecektir.**

d. Tarihteki Benzer Örnekler

Mekke Ortak Savunma Anlaşması, uluslararası ilişkiler tarihinde ve İslam coğrafyasında ilk deneme değildir ancak askeri/nükleer kapasite açısından en güçlü olanları arasında sayılabilir:

- **Sadabat Paketi (1937) & Bağdat Paketi (1955):** Türkiye'nin bölge ülkeleriyle (Irak, İran, Pakistan) geçmişte kurduğu bu paktlar daha çok sınır güvenliği, dostluk ve danışma odaklıydı; Mekke Anlaşması gibi keskin bir "kolektif savunma" (birimize saldırı hepimize saldırıdır) maddesi içermiyordu.
- **Arap Birliği Ortak Savunma ve Ekonomik İşbirliği Antlaşması (1950):** Arap ülkeleri arasında benzer bir kolektif savunma mekanizması kurulmuş ancak pratik sahada kurumsal olarak işletilememiştir.

¹ BM Genel Kurulu'nun 1974 tarihli 3314 sayılı "Saldırının Tanımı" Kararı teamül hukuku haline gelmiştir. Bu kapsamda şu eylemler silahlı saldırı eşiğini aşan durumlar olarak kabul edilir: Bir devletin silahlı kuvvetlerinin, başka bir devletin topraklarını istila etmesi, işgal etmesi veya askeri ilhak yapması. Bir devletin topraklarını, başka bir devletin kara, hava veya deniz kuvvetleri tarafından bombalanması. Bir devletin limanlarının veya kıyıların diğer bir devletin silahlı kuvvetlerine abluka altına alınması. Bir devletin kara, deniz veya hava askeri filolarına (uluslararası sularda veya hava sahasında olsalar bile) doğrudan askeri saldırı düzenlenmesi. Geleneksel hukukta silahlı saldırı yalnızca "devletten devlete" yapıldı. Ancak günümüzde bu eşik esnemmiştir: Doğrudan Destek: Bir devletin, başka bir devlete karşı silahlı eylemler yürüten düzenli olmayan birlikleri, milisleri veya terör gruplarını bizzat göndermesi veya onları tamamen kontrol etmesi (Nikaragua kriteri). Sadece Silah/Lojistik Sağlamak Yetmez: Bir terör örgütüne sadece silah, para veya lojistik destek sağlamak "kuvvet kullanma yasağının ihlali" veya "içişlerine müdahale" sayılır ancak doğrudan bir silahlı saldırı eşiğini aşmaz. Dolayısıyla buna karşı meşru müdafaa kapsamında o devlete savaş açılamaz.¹¹ Eylül Dönüm Noktası: 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra BM Güvenlik Konseyi kararlarıyla, devlet dışı aktörlerin (El-Kaide vb.) büyük ölçekli eylemleri de meşru müdafaa hakkını doğuran birer "silahlı saldırı" olarak kabul edilmeye başlanmıştır. Fiziki Sonuç Şartı (Tallinn Kılavuzu): Bir siber saldırının "silahlı saldırı" eşiğini aşması için fiziki dünyada bir yıkıma, ölüme veya ağır hasara yol açması gerekir.

² <https://www.icj-cij.org/node/103215>

- **Rio Paktı (1947)³:** Mekke Anlaşması, hukuki kurgu açısından Batı Yarımküre'deki Rio Paktı (TIAR) ve NATO'nun kolektif savunma modellerine benzer küresel bir ağırlık taşımaktadır.

e. BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi Kararları Bağlamı

- **Kapsayıcı ve Barışçıl Nitelik:** BM Genel Kurulu'nun geçmişteki "Dostça İlişkiler Deklarasyonu" (2625 sayılı karar) uyarınca, devletlerin egemenliklerine ve toprak bütünlüklerine saygı esastır. Mekke Paktı, üçüncü bir ülkeyi hedef alan saldırgan bir blok olmadığını, aksine bölgesel istikrarı korumayı amaçlayan bir "barış kalkanı" olduğunu beyan ederek bu ilkeye uyum sağlamaktadır.
- Mekke Antlaşması Taraflarının m.51 kapsamında kolektif meşru müdafaa yapması, BM Şartı m.53 anlamında Güvenlik Konseyi adına **zorlama tedbiri (enforcement action)** yapmasından farklıdır. Bu nedenle üç devlet saldırı karşısında m.51 kapsamında hareket ediyorsa önceden GK izni gerekmez.
- BM Şartı m.103'e göre⁴ bir BM üyesinin Şart'tan kaynaklanan yükümlülüğü ile başka bir uluslararası anlaşmadan kaynaklanan yükümlülüğü çatışır BM Şartı yükümlülüğü üstün gelir.
- **Bölgesel Düzenlemeler (BM Şartı VIII. Bölüm):** BM Şartı'nın 52. ve 53. maddeleri, uluslararası barış ve güvenliği korumak amacıyla "Bölgesel Düzenlemeler" yapılmasına izin verir. Pakt, gelecekte kurumsallaşarak BM tarafından tanınan bölgesel bir güvenlik platformuna dönüşmesinin önü açıktır.

Mekke Ortak Savunma Anlaşması, Türkiye'nin savunma sanayii gücü, Pakistan'ın nükleer caydırıcılığı ve Suudi Arabistan'ın jeostratejik/ekonomik ağırlığını uluslararası hukukun meşru müdafaa sınırları içinde bir araya getiren uluslararası hukuka uygun bir ittifaktır.

15. R4 Mekanizması ve İttifakın Genişleme Olasılıkları (Mısır Faktörü)

Anlaşma, yukarıda da belirtildiği gibi kurucu üç ülkeyle sınırlı kalmayacak, esnek ve genişleyebilir bir mimariye sahiptir.

- Sekreteryaya ve Merkez: İttifakın kurumsal sekreteryasının merkezi Suudi Arabistan olarak belirlenmiştir.
- Mısır'ın Rolü ve R4⁵ Potansiyeli: Anlaşma öncesinde Türkiye, Suudi Arabistan, Pakistan ve Mısır dışişleri bakanları Kahire ve İslamabad'da dörtlül zirveler düzenlemişlerdir. Mısır henüz anlaşmaya imza atmamış olsa da sürecin aktif bir parçasıdır. Dışişleri Bakanı Fidan, "Bir sonraki aşamada Mısır'ın da ittifakın arasında bulunacağına inanıyorum" diyerek ittifakın "R4" (Riyad-Ankara-İslamabad-Kahire) şeklinde 4'lül devasa bir bölgesel güce dönüşeceğinin sinyalini vermiştir. **Mısır'ın da katılımı, Süveyş Kanalı ve Doğu Akdeniz güvenliğini paktın doğrudan kontrol alanına sokacaktır.**

Antalya'da 4'lül zirve: Türkiye, Mısır, Pakistan ve Suudi Arabistan bir araya geldi.

<https://www.ekoturk.com/son-dakika/antalyada-4lu-zirve-turkiye-misir-pakistan-ve-suudi-arabistan-bir-araya-geldi/>

16. Türk İç Hukuku Prosedürleri ve Asker Gönderme Şartları

Mekke Ortak Savunma Anlaşması'nın Türkiye Cumhuriyeti bakımından bağlayıcı hale gelmesi ve sahada uygulanması sıkı anayasal kurallara tabidir:

- **Onay Prosedürü (Anayasa Md. 90):** Anlaşmanın yürürlüğe girmesi için öncelikle Cumhurbaşkanlığı tarafından **Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM)** sunulması ve Meclis tarafından bir "Uygun Bulma Kanunu" ile onaylanması şarttır. Resmî Gazete'de yayımlanmadan iç hukukta bağlayıcılık kazanmaz.

³ Rio Paktı'nın özü, 3. maddesinde yer alan "Amerikan devletlerinden herhangi birine yönelik bir silahlı saldırının, tüm Amerikan devletlerine yapılmış bir saldırı olarak kabul edilmesi" ilkesidir. Bir üye ülke dışarıdan (özellikle Soğuk Savaş yıllarında Sovyetler Birliği veya komünist bloktan) bir saldırıya uğrarsa, diğer üyeler BM Şartı'nın 51. maddesindeki meşru müdafaa hakkı uyarınca o ülkeye askeri dahil her türlü yardımı yapmakla yükümlüdür. Bugün Amerikan Devletleri Örgütü (OAS) çatısı altında kâğıt üzerinde varlığını sürdürse de, modern asimetrik tehditler (siber savaşlar, karteller, kaçakçılık) karşısında işlevselliğini büyük ölçüde yitirmiş, Soğuk Savaş dönemine ait sembolik bir ittifak olarak kabul edilmektedir.

⁴ BM Şartı'nın 103. Maddesi; "Birleşmiş Milletler Üyelerinin Şart'tan doğan yükümlülükleri ile başka herhangi bir uluslararası antlaşmadan doğan yükümlülükleri arasında bir çatışma çıkarsa, Şart'tan doğan yükümlülükler üstün gelir." ("ÜSTÜNLÜK KURALI" (PRIMACY CLAUSE))

⁵ R4 İstişare Mekanizması, Türkiye, Mısır, Suudi Arabistan ve Pakistan dışişleri bakanlarının bölgesel krizleri yönetmek ve ortak güvenlik yaklaşımları geliştirmek üzere kurduğu en dinamik diplomatik platformdur.

- **Asker Gönderme ve Tezkere (Anayasa Md. 92):** Anlaşmadaki "kolektif savunma" maddesi uyarınca Suudi Arabistan veya Pakistan'a Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) gönderilmesi ya da yabancı askerlerin Türkiye'de bulunması gerektiğinde, otomatik bir mekanizma işlemez. **Anayasa'nın 92. maddesi gereğince TBMM'den ayrıca bir askeri tezkere (izin) alınması zorunludur.** Hükümet, Meclis onayı olmadan paktın askeri yükümlülüklerini yerine getirmek adına yurt dışına muharip asker sevk edemez.

Sonuç ve Genel Değerlendirme

Mekke Ortak Savunma Anlaşması, Orta Doğu'da yüz yıldır devam eden dış güdümlü güvenlik mimarisini dönüştürerek, bölgesel aktörlerin kendi kaynaklarıyla ayakta durduğu yeni bir dönemin (stratejik özerklik çağının) iyi bir örneği olmaya aday güçlü bir birlikteliğin kapısını açmıştır. **Türkiye'nin teknolojik savunma gücü, Suudi Arabistan'ın jeo-ekonomik/finansal ağırlığı ve Pakistan'ın nükleer caydırıcılığı birleştiğinde ortaya çıkan sinerji hem İran krizini yönetebilecek hem de İsrail'in tek taraflı agresifliğini dengeleyebilecek küresel çapta bir askeri-politik çekirdek oluşturmaktadır.**

Net olan şudur ki; Türkiye, NATO'nun kolektif savunma sistemi içinde ve aynı zamanda Güney Asya-Körfez-Doğu Akdeniz eksenini birbirine bağlayan ikinci bir, **BM Şartı m.51 temelli kolektif caydırıcılık ağına dâhil olmuştur.** Bu açıdan Türkiye'nin pozisyonu önemlidir. Çünkü Türkiye artık teorik olarak Washington Antlaşması m.5 ile Mekke kolektif savunma hükmünün kesiştiği tek devlet durumundadır. **Bunun uluslararası hukuk kadar ittifak yönetimi, nükleer caydırıcılık, savunma sanayii, vekâlet savaşları ve Orta Doğu güvenlik mimarisi bakımından da ise pozitif yönlü, kapsamlı sonuçları olacaktır.**

Paktın başarısı ise, kâğıt üzerindeki maddelerden ziyade, önümüzdeki dönemde kurulacak kurumsal yapı, karar organları; askeri, siyasi ve ekonomik komiteler, ortak karargahlar, entegre hava savunma sistemleri vb. ve kriz anlarında liderlerin sergileyeceği ortak siyasi irade yanında sağduyulu ve rasyonel yaklaşımlar belirleyecektir.

Kaynakça

- **Anadolu Ajansı (AA).** (2026, 8 Ağustos). *Mekke Ortak Savunma Anlaşması: Siyasi dayanışma mı askeri ittifak mı?* Analiz Raporu.
- **Atlantic Council.** (2026, 8 Ağustos). *Why Saudi Arabia, Pakistan, and Turkey just signed a defense pact.* Atlantic Council Dispatches.
- **BBC News Türkçe.** (2026, 7 Ağustos). *Mekke Savunma Anlaşması Türkiye'nin konumunu nasıl etkileyecek?* Ankara.
- **Fidan, H.** (2026, 8 Ağustos). *Mekke Ortak Savunma Anlaşması ve Bölgesel Sahiplenme Açıklamaları.* T.C. Dışişleri Bakanlığı / Sabah Gazetesi Basın Bülteni.
- **Kriter Dergi.** (2026, 8 Ağustos). *Mekke Anlaşması ve Bölgesel Güvenliğin Yeniden İnşası: Ortadoğu'nun Yeni Güç Denklemi.* Dış Politika Analizi.
- **Reuters & Al Jazeera.** (2026, 7 Ağustos). *Saudi Arabia, Turkey, Pakistan pledge mutual defence as Middle East turmoil escalates.* Ortak Jeopolitik Rapor.
- **SavunmaSanayiST.** (2026, 7 Ağustos). *Mekke Ortak Savunma Anlaşması: Yeni Bir Caydırıcılık Eksenini ve Askeri Entegrasyon.* Savunma Analizi.

Prof. Dr. Murat KOÇ / Çağ Üniversitesi Bölgesel Güvenlik Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi